

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 12.

У Новом Саду, 30. јуна 1908.

Год. I.

САДРЖАЈ: Читаоцима „Школ. Гласника.“ — Моћ учитељева рада. — Примери за проучавање ђака, од др. П. Радосављевића. — Кућа као помагачица у васпитању деце. — Школа и настава: Изложба цртања у школи. — Учитељство: Српски учитељски Конвикт у Н. Саду. — Конгрес слов. учитељства у Прагу. — Међународни биро учитељских удружења. — Учитељско певачко друштво. — Практичне обраде: Година и годишња доба. — Извештај о школама у епарх. темишварској. — Извештаји о школама: Учитељској, вишој дев. школи у Н. Саду. Сомбору и Панчеву. — Белешке. — Одговори уредништва. — Нове књиге. — Стечај. — Књижевни оглас.

Поштованим читаоцима „Школ. Гласника“.

Овим бројем навршује „Школ. Гласник“ по године свога излажења. Идући број изићи ће 1. септ. о. г. Ми смо настојали да „Школ. Гласник“ што боље одговори својој задаћи и све више ћемо ићи за тим, да га усавршимо.

Но знатан број читаоца није одговорио никако својој претплатничкој дужности. Ми смо позивали оне, који неће лист да држе, да га врате, али многи нити враћају лист, нити шиљу претплату.

Ми нисмо ради ни да им досађујемо, подсећајући их сваки час на претплату, нити смо ради да присилним средствима стичемо једном

педагошком листу читаоце, јер држимо да учитељска свест схваћа, потребу оваког листа. С тога молимо свакога које до сад лист држао, а није послао претплату, да то учини што пре, и ако неће лист даље држати, да то одмах јави да му лист даље не шиљемо.

За по године имао је сваки времена да види, вреди ли да помаже опстанак овог листа или не. А ако вреди онда је време, да дужници пошљу претплату, јер само тако ће се моћи лист одржати, и само тако ће моћи бити оно што треба да буде.

Уредништво „Школског Гласника.“

Моћ учитељева рада.

На скупштини немачких учитеља у Дортмунду, која је одржана о Духови о. г., рекао је председник скупштине Röhl: „На националну свест нашег народа, нема ни један сталеж већег уплива, него наш. Замислите 100.000 учитеља пред сваким 50 деце, тада ћете схватити значај нашег сталежа, што га он има за уједињену не-

мачку домовину и за све оно добро и лепо што треба да унесе у омладину.“

Ово је прост пример, али по резултату свога, рада фактори његови могу извести значајан преокрет у своме народу. Но у сваком раду искључен је успех, ако се у раду не иде напред отворена чела и са истином.

Наше школске прилике су лоше, просветно стање нашег српског друштва слабо је и слабо се креће напред. Па поред свега тога, у нас је ва дневном реду хвалење свега и свачега што слабо или никако не треба хвалити. Ако је неко учинио своју најобичнију дужност, у нас се то хвали преко мере; ако је нешто учињено у корист школе ма најмање, што је требало већ давно да се учини, одмах се нађу спремни ретори, који ће такве најобичније ствари уздизати до неба. Изгледа, да смо онај асталски, свечарски начин, који кишти здравицама пуним, већином незаслужених похвала, пренели и у озбиљан живот и запливали њиме у бескрајност. Тако је у нашим општим друштвеним приликама, па тако је и специјално у нашим школским стварима.

На великој немачкој учитељској скупштини рекао је учитељ *Тевс*: „Треба да отворено рекнемо нашим школским властима, али и свом нашем народу, да су наше школске прилике већином никакве, да оне не одговарају ономе, што наша школа треба да је нашем народу и отаџбини.“

Радимо ли ми тако! Ми увек истичемо само права народа на школу, а кад треба истаћи дужности, онда се око тога обилази с неком штедњом и бојажљивошћу, да се не би замерили и изгубили популарност.

Тако је то у нас било и пре и сада, па тако и видимо, да се у току многих година, наше друштво није спремило да схвати значај жртава за просветну задаћу.

У најшире кругове нашег народа допиру учитељи. Некад се од њих тражило да буду агитатори у корист националне свести. Но национална свест без дубљег схватања просветних потреба, само је једна и то површна страна друштвеног унапређења. Стварно унапређење народа и друштва, може се постићи тек темељним унапређењем просветне основе. То је сувремен захтев друштвеног развитка основаног на истини, на резултатима практичног живота, на науци. Једино учитељи могу оваком успеху крчити пут. Али ако не буду певци и наздрављачи по свечарима, ако не буду оруђе себичних пар-

тијских захтева, ако не буду робови свачији, него буду потпуно самостални, идеални радници на просветном пољу. Но пре него што би могли доћи до те угледне висине, они морају бити по речима *Тевса*: „Најобразованији чланови у народу.“

Ако се неко влада по најновијем модном журналу, ако је спортиста, ако је упућен у неке конвенционалне површности, не може рачунати да је спреман и интелигентан. Учитељ тек најмање сме мислити то. Учитељ мора бити одан својој струци, али не само речима, него и делом. Он не сме мислити да је са изласком из учитељске школе, стекао право на неку заветрину и на нерад.

„Школска служба је ратна служба, против суровости и наравне неуглађености“ — вели *Тевс*. За такву службу мора учитељ бити што боље образован,

„Народно образовање мора све сталеже обухватити једном мером. Свако новорођенче које у незнању одрасте, одрасло је као један нов непријатељ друштву.“

Ту лежи тежиште учитељева рада. И кад имамо на уму, да хиљаде наших учитеља имају пред собом из године у годину безброј подмлађених снага народних, онда се види, колика је моћ учитељева рада, ако га изводи стварно, а не шаблонски, ако је веран оном идеалу у чију је службу ступио.

Учитељи су увек били идеалисте, то се већ толико пута рекло. Они су увек били истрајни радници за добро народна напретка, али више него икад, данас им је задаћа да тежиште свога рада пренесу на чисто просветно поље народно. Но упоредо с тим радом, мора ићи једна важна чињеница у самим учитељским редовима. *Учитељи морају бити једнодушни.*

Швајцарски учитељски кругови истичу једну важну предност, коју имају над немачким учитељима: „*Њихово удружење је окупило у своје коло и учитељице; са учитељима основних школа у једном су колу и учитељи средњих школа.*“ Сви они раде истрајно, заједнички.

Не би ли се из тога и ми могли чему поучити?

Примери за проучавање ђака.

(Практичке упуте за учитеље).

Dr. phil. Паја Радосављевић, fellow Педагошког
Факултета — Њујорк.

VII. Перцепција у ђака.

Половина богатства овога света изгубљена је ради слабе моћи перцепирања, опажања. (Ел. Херизон.)

Први акат људског интелекта састоји се у стварању импресија (утисака, упечатака) на чулне органе. (Др. В. Прајер.)

а.) Експеримент.

Подајте сваком ђаку по једну поштанску марку од десет потура с овим захтевом: „Напишите све што видите на овој марки тако, да онај, који ју никад није видео, знао би све о њој.“ За ту малу већбу можете дати 20—30 минута. Име презиме и доба треба да се назначи на папиру на коме се пише овај опис.

б.) Класификација.

а.) Употреба: 1.) За шиљање писма; 2.) да се плати поштарина; 3.) за скупљаче поштанских марка.

б.) Супстанција: 1.) начињена од папира; 2.) налиције гумирано.

в.) Боја: 1.) црвена, кармин, бледо црвена, наранџаста; 2.) која друга боја; 3.) маст.

г.) Облик: 1.) дугуљаст, 2.) квадратан 3.) величина.

д.) Број: 1.) број страна; 2.) датум (или знак) канцелације; 3.) кад је први пут уведена.

ђ.) Портрет: да ли круна или што друго?

е.) Натпис: „Magyar kir. posta“; 10 fillér; 3) „10“ (бројке).“

ж.) Декорације: како је круна назначена, где лежи, има ли орао и т. д.

з.) Разно.

в.) Педагошка питања.

Сврха ове штудије јесте та, да се проучи моћ дечијег проматрања, да означитвари, које најјаче делују на дечаке и девојчице у различита доба, и да се види када деца почињу да проматрају детаље.

VIII. Уморност у школске деце.

Под притиском напора и исцрпног рада у модерном цивилизованом животу, моћ издржљивости континуирно расте у своме значају. Човек и жена у новом добу морају да рапидно раде по неколико сати и то изванредно добро да раде. С тога је посве разложно да учитељи обраде своју пажњу на некоје повољне начине, који ће детерминисати релативну моћ издржљивости међу својим ђацима. (Др. Ф. Гелтн.)

а.) Експерименти.

а.) Реците ђацима да из своје школске читанке преписују за неко време, рецимо пет минута, на почетку школске наставе; после један сат рада; при свршетку школске дневне наставе. Сравни број преписаних речи и број погрешака, које су учињене за време различитих перијода.

б.) Иста се вежба може предузети после рецитације и перијоде учења којих предмета, рецимо после аритметике, земљописа цртања, повеснице, певања и т. д.

в.) Може се учинити сличан експеримент првом, само место копирања може се узети збрајање бројева. Овде се сравњује количина рада и погрешака које су учињене у компутацији различитих перијода.

г.) Гледајте па се лично поразговорите са родитељима или се распитајте о главнијим фактима дечијег домаћег живота, као што је на прилику количина и карактер спавања, храњења, вежбања, кретања у природи, главобоља, чулни дефекти и друге физичке појаве које изазивају уморност.

б.) Педагошка питања.

1) Који психички и духовни знаци означавају да се приближује уморност?

2) Који се облици школског рада најбоље врше кад је дух одморан?

3) У koliko се може препречити душевна уморност ако се између перијода школског рада ставе мале паузе? Да ли је боље те паузе провести у гимнастичким вежбама или у сигрању изван школе?

4) Какав ефекат има настава певања на уморну децу?

5) Колики је фактор аритметика у изазивању школске уморности?

6.) У којој се мери условљава уморност са вршењем досадних и неугодних задатака? Са другим емоционалним стањима? С обзиром на време? При „мирном“ седењу?

IX. Растење дечје.

Кад би се у наше основне школе завела годишња физичка мерења, и кад би се исто тако ценила као и годишњи испити у раличитим наставним предметима, ми би били у стању да формулишемо законе растења са куд и камо већом тачношћу него што је то данас могуће (Др. Х. П. Бодиг).

а.) *Проматрања.*

а.) Висина. Могуће је да се у школској соби мери висина деце. Резултати се могу сравнити са нормама, које су изншли различити антропометичари,

б.) Тежина. И тежину тела треба мерити и онда ју сравнити са висином, јер између тога двога постоји извештан однос, који је од великог значаја по детињи психо-физички живот.

в.) Друга мерења, н. пр. мерења плућа (ово се мери т зв. шпирометром), дужина и ширина главе и т. д.

б.) *Педагошка питања.*

1.) Како би требало прилагодити школски рад перијодама застоја у растењу? перијодама брзог напредовања у растењу?

2.) На који начин делује пробијање зуби на растење?

3.) У којој мери условљава растење-храњење, вежбање и болест?

4.) Да ли се при уређењу наставног плана и школског дневног распореда треба обазирати на физички капацитет школске деце?

5.) Да ли постоји физичка основица прерано развијеног духа дечјег?

6.) Да ли се медијокриција духа поклапа са медијокрицијом тела за време перијоде растења у детињем животу?

7.) Да ли треба дозволити да се упишу у школу она деца, чија је тежина испод просечне вредности њихова доба, изузев ако физичко испитивање докаже, да ће њихова јачина одговарати захтеваном напору?

X. Психологија адолесценције.

Ми се рађамо двапут — једном да постојимо и други опет да живимо; једном као специје и једном с обзиром на спол (Жан Жак Русо).

Као што је штудија психологије неопходан део у образовању сваког учитеља нижих школа тако и психологија адолесценције треба да је део васпитања сваког учитеља средњих школа (Др. В. М. Борнхем).

а.) *Проматрања.*

а.) Бележите физичке промене: 1.) растење; 2.) облик и црте; 3.) здравље; 2.) трајање и промене спавања; 5.) врсте и количину хране; 6.) тенденцију за нервозност и надражљивост; 7.) енергија и активност.

б.) Бележите духовне промене и особитости: 1.) идејали и амбиције; 1.) језик и експресија, изражавање; 3.) себичност и алтруизам; 4.) уживање или равнодушност према дому, школи и цркви; 5.) укуси у читању; 6.) држање према природи, уметности и религији; 7.) навике и морали.

б.) *Педагошка питања.*

1.) Које су штудије (наставни предмети) лакши или тежи за време адолесценције (која траје од прилике од 13. год. па до 25. год)?

2.) Која диспозиција за мењањем наука оставља школски или други ауторитет?

3.) Какве су промене расположења и односа према учитељима?

4.) Које су тенденције упорности и реномеа развијене?

5.) Да ли се опајају какви знаци деспотизма и жалосног стања?

6.) Постоје ли какви испади маркантних анцестралних карактеристика?

7.) Који се облици другарства највише траже?

8.) Која су необична пријатељства за један те исти спол?

9.) Које су најмаркантније бојазни и суперстиције?

10.) Да ли постоје нарочите амбиције с обзиром на будући живот?

(Наставиће се.)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Кућа као помагачица у васпитању деце

Говор: **Лазе Терзина**, учитеља вршачког, држан децим родитељима, приликом децјег излета — мајалеса 1908. г.

Врлопоштовани Слушаоци!

Као учитељ Вашег највећег блага, Ваше миле деце, ступам пред Вас поштовани родитељи, да се у разговорим с Вама, о чему другом, него баш о деци Вашој, зеници ока Вашег. Кад би било само згоде за то, да се, овако чешће поразговоримо, онда би — без сумње — све то донело најлепшег плода, јер овако заједничким старањем, најбоље и најсигурније би упутили овај млади нараштај оним путем што их води њиховој, Вашој, па тако онда и опћој народној срећи. —

Један од највећих законодаваца светских, Ликург из Шпарте, рекао је: „Не чине државу срећном закони, већ васпитање. Рђаво васпитани људи не поштују ни најбоље законе.“ Тако је казао мудри законодавац на читавих 9 столећа пре Хр., а та истина остала је и остаће за сва времена таква, од које се не може одузети ништа. Заиста: Васпитање је најдрагоценији бисер душе човеке! Васпитање је најсигурнији станац камен, на коме се подиже читав поредак овог света! „Васпитање је оно, што чини човека човеком“, вели Кант.

За то баш и хоћу, да вам рекнем нешто о васпитању деце, јер, кад је васпитање тако важно, као што веле, ето, сви најученији људи до данас, сада је и пр'аво, да на дан овог децјег весиља, размислимо и о тој највећој драгоцености овог света.

Можда ће многи, између Вас, помислити: „Та то је Ваш учитељски посао; ми смо Вам довели децу у школу баш управо за то, да се Ви и старате за њихово васпитање!“ Оно истина је, да су школе баш само за то, што у њима ваља да се васпитају деца. Та, то је управо и задатак данашње школе; наиме: она се труди, да од својих ђака начини честите и ваљане људе, гледајући да их научи ономе, шта ће им требати у свету, а осим тога и да им оплемени срце, развијајући у њима што више племенитих особина. Ето, то је задатак школе.

Па, да л је то баш тако мали и лак посао? Ко би могао рећи, да је то лако однеговати

један ваљан и за живот способан нараштај? Та, тешко је отхранити, подићи и једну биљку, или цвет, а како је тек тешко однеговати читав нараштај, који има своју вољу, има свој начин живота а што је главно: живи у свету, где има да види свачега, што врло често може до темеља да поруши све оно, што смо ми тешком муком, крваво подигли.

Грдно је тежак овај мучан посао, који се, као оно сивни камен, наваљује, на плећа школе и њезина учитеља. Крвав је лебац учитељски, који је натовљен знојем тешког посла васпитачког. Има једна стара латинска пословица: „*Qem dii odere, paedagogum fecere*“, а што значи: „Кога су богови проклели, тог су начинили учитељем.“ Ма да ово, на први мах мало необично звучи, као да би се тиме ишло онамо, да се омаловажи учитељски сталеж, опет за то, кад се боље размисли, види се, да је тиме једино окарактерисан тешки и мучни рад учитељев. Та, ето то бар није тешко веровати. Сетите се само како је вама тешко са 3—4 деце; па узмите сад: како тек мора да је нама с толиком децом? Све ово изнео сам једино само за то, да Вас упозорим на једно, наиме: Немојте узети тако, као да сте читаву бригу стресли са себе онда, кад сте довели своје дете у школу. Само онда ћете видети плодове доброг васпитања на својој деци, ако и од сада, па увек и Ви сами будете пажљиво мотрили на своју децу. Само онда ће се видети, да Вам деца напредују у добром васпитању, ако се бодро будете интересовали о свему оном, што се дешава у школи, то је тек само започет посао, који се мора наставити код куће. Ко то не уради, већ тако олако пропушта, тај никад неће дочекати оне неописане сласти, гледајући свој подмладак, како иде срећном животу, што га носи собом добро васпитање.

Е, па кад сам Вам показао, да је школа и сувише слаба, а да би могла сама, без Ваше помоћи, да одговори својој узвишеној задаћи, сад је на реду и то да Вам рекнем: Како нам можете Ви помоћи?

Два су посла што их има школа пред собом, као своју сврху, а то је: Да научи децу ономе, што ће им требати у свету да знају; но осим тога има још један посао, који је толико исто важан, као и ово прво, а то је: Школа треба да начини од деце људе добра срца, племените душе. То су та два посла, што

чекају школу и њезина учитеља, да они то ураде.

Па ево како да н м будете ту Ви у помоћи?

Што се тиче оног првог дела т. ј. да децу научимо, да им прибавимо већег знања, тај посао оставите учитељу. Има случајева, кад по неки родитељи, у својој претераној љубави према својој деци узму у своје руке посао самог учитеља. Такав посао је штетан и то двоструко је штетан. Родитељи нису учили то па не могу ни знати: како се то ради? Није главно то, да деца нешто науче, па да се хвалите с њима: шта знају, већ је главно то, како су деца то научила? Како је њима пало само учење? да ли су се мучила, или им је било лако учити? За то тај посао: да деца нешто науче, оставите само учитељу, јер он је то учио, па он то и зна, како се ради. Увек се држите овога: никад ништа немојте учити децу! Ни један учитељ се не радује Вашој помоћи онда, кад Ви учите децу нечему, што је за њих ново. —

Но, опет за то и код учења треба нам Ваша помоћ, ал како? Оно, што деца већ у пола науче у школи, то сад треба код куће да науче сасвим. Дете је и сувише неозбиљно, а да би само било тако свесно, да то уради и онда ако га на то нико не опомене. Кад изађе из школе а оно одмах пође у игру. Није ни чудо, „та за то је дете!“ Јест! Али шта ће бити с њиме, ако и сувише заборави на књигу? Оно што је у школи чуло, па само у пола научило, то ће сасвим заборавити, ако не понови још и код куће. Ту нам сад требате Ви, као најискренији помагачи. Та Ваша су деца! Па ко ће се бринути за њих, ако их још и Ви заборавите? За то у интересу своје деце, у интересу среће Ваше и њихове, не пропуштајте, да сваки дан бар по 1/2 сата жртвујете на то, што ћете припазити на њих да сврше своје задаће. Не верујте им, ако Вам кажу: Немамо ништа!

Нема ни једног ђака, који не би добио посла, што треба да сврши и код куће. Ту Вам је у млађим разредима: читање, а у старијим разредима осим овог још и писмене радње. Ко посумња у свог „доброг сина“ нека дође детињем учитељу, па ће се већ обавестити, као што треба!

Можда ће се неком учинити то много, или немогуће! Могуће је већ и за то, што познајем таквих родитеља, који то раде. А да л је мн-

го то нека Вам се каже и само, та, шта је много родитељу, кад треба урадити за своје дете?! Дакле, у том послу држите се овог: Сваки дан ма само по 1/2 сата, узмите пред себе своју децу, па их научите да сврше своју задаћу. А никад немојте бити тако сујетни, да учите децу и о томе, што је за њих ново, а што већ пре тога нису чули у школи. Клоните се тога то је штетно!!

Сад је на реду да Вам рекнем нешто о оном другом, опет врло важном послу, а то је: Како ћемо однеговати себи честит подмладак, украшен врлинама?

Овај посао је врло важан; ако се не може рећи, да је важнији од оног првог, ал је исто тако важан, као и први посао. Та, то је управо оно, што нас и чини да будемо прави људи, јер: „Где племенитост осећања недостаје, ту најспособнији и најумнији човек не вреди ништа“ вели педагог Кер. За то баш и морамо се старати за своју децу, да начинимо од њих људе добра срца и племените душе. Ништа нам не вреди ма и највеће философско знање, ако с тим под руку не иде и племенитост у осећању. За таког човека се вели, да је налик на онај храм божји, који је подигнут над разбојничком пећином. За то, свим силама поведимо своју децу томе, да начинимо од њих људе племенитих осећаја.

Искрено Вам морам признати, да школа и у овоме не може много да уради, а то само због тога, што немамо за то времена. И сувише смо оптерећени наставом, па се једва нешто доспева и на ово васпитање у ужем смислу. У последње време већ се често чује та тужба међу самим учитељима. Видимо, да се не доспева на то, па — на жалост — осећају се и тешке последице тог зла. Деца су нам несташна, разуздана, да не кажем чак и неваљала, а учитељи немоћно гледају ову грдну несрећу; гледају, а не могу много помоћи, јер су и сувише оптерећени. Па, да л се може и сме све то гледати мирно? Зар би смели пустити децу, а да их не каламимо оним правим особинама човека?! Та, куд би нас одвео овај немар? Страшна је слика, која нам приказује будући нараштај, који би одрастао без тих племенитих осећаја. Та, то би била наша пропаст.

Ни догледу овако страшног призора искрсава питање: Како да се помогнемо?

Чим сам већ признао, да школа ни близу није у стању одговорити овом захтеву, због своје преоптерећености, онда се по себи разуме да тај посао треба, мора да узме на себе кућа. Дете је и онако већи део времена у кући, за то овде кућа не сме пренебрећи ову своју дужност. И сувише далеко бих отишао, кад бих све казао што се управо може рећи о овој дужности. За то сад немамо ни времена, а није ово ни згода за то. У место тога казаћу Вам неколико генералних правила, којих се треба држати у овом послу. — Бодро, пажљиво мотрите на сваки корак своје деце. Увек треба да знате: где су и у какву су друштву. Знајте: да то друштво васпитава дете; зато, га чувајте од рђава друштва. — Пошто је дете много код куће, треба пазити и на то, шта ће оно и видети код куће? Никад не рачунајте на оно: „Та деца су па и не знају ништа,“ те се може пред њима и оно говорити и радити, што није добро. Ко тако рачуна, тај се јако вара. И не знате Ви, шта све знају деца и колико она примете!! Деца су, већином верна слика својих родитеља. — За то пазите на то, да увек добрим примером служите својој деци. Тога се држите и онда, кад желите да их навикнете чему. Све оно што желите и тражите од деце, то чините и Ви сами, јер: „племенит пример чини, те су и тешка дела лака“, вели Гете. Знајте: да и најлепши савети, китњасте речи, наметна упутства, све то ништа не вреди ако уз њих не иде још и Ваш пример. Јер сви говори су тек само упутства, шта да се ради, а пример је најсилније средство, што показује како да се уради нешто? — Примери вуку за собом да се одмах и чини онако, као што хоћемо. — За то: чините пред децом само оно што је добро, а клоните се свега оног што није добро.

Немам доста јаких речи, којима бих Вас хтео упозорити на ову дужност Вашу, око васпитања своје деце. Кажем Вам ако и Ви то пропустите, а школа већ не може доста да одговори овом важном захтеву, онда знајте, да сав овај тешки грех пада на Ваше душе, јер Ви то пропуштате учинити.

Стављам вам на срце ове моје искрене речи. У име своје деце и свете љубави родитељске: не остављајте и не заборављајте своје деце!!

Још једаред понављам; никада не учите децу оно, што она нису већ учила у школи. Не пропуштајте да их надзиравате, да редовно сврше своје задатке. Пазите на њих, с ким се друже и чувајте их од рђава друштва. Што год тражите од њих да Вам ураде, то им покажите и Ви својим примером.

Радећи овако, дочекаћете највећу срећу овог света, а то је: видећете свој подмладак да је бољи од Вас. А то је највећи идеал овог света.

Такав нараштај ће Вас благосиљати, а благослов дечји много може. Ко пропусти све ово, тај ће дочекати проклетство, а тешка је клетва унесрећене деце. Она не да мира ни у гробу!

Школа и Настава.

Изложба цртања у школи. Недавно је у Диселдорфу одржана главна скупштина рајнског провинцијалног удружења учитеља цртања оспособљених за више школе. Референт Крöger истакао је као главни циљ наставе у цртању: Тачно онажање, брзу, технички просту и јасну израду онога што се разгледало. Ученик не треба да изради у току године неколико лепих и чистих слика, него га треба спремити да изради што више може простих, али свежих, живих и добро расматраних слика, а ове су доказ дисциплинисане, здраве снажне воље, младичке енергије и личног индивидуално-уметничког стварања учениковог. — Скупштина је противна изложбама цртања, које су уобичајене по многим школама на крају школске године, јер оне уопште не могу послужити као мерило праве ђачке способности, а у сваком погледу сметају циљу учења и наставе.

Учитељство.

Српски учитељски Конвикт у Новом Саду. Управа Конвикта издала је извештај за ову годину и сазвала скупштину за среду 25. јуна (8. јула) о. г. Има 17 година од оснивања Конвиктовог, а 18 година како је завод почео радити. Додатно има та установа 8 добротзора, 102 оснивача који су исплатили чланарину, 13 оснивача који ушлаћују чланарину и 440 чланова помагача. И ове године добио је завод једног помагача Ђену Вучића учитеља, који је као умировљени учитељ умро о. г. у Београду а

оставио овој учитељској установи више хиљада круна. Иметак конвикта износи крајем о. г. свега 129.496 К. 43 пот., а дугује 19.301 К. 91 пот. којом је свотом подигнуто ново и врло лепо удешено одељење у Конвикту, а осим тога земљиште проширено купом једног суседног земљишта. У заводу је било о. г. 72 питомца и 16 питомица већином учитељске деце. За свако своје дете у Конвикту учитељи, чланови оснивачи Конвикта плаћају 28 К месечно или 26 К без прања рубља. А помагачи плаћају 38 К месечно, а без прања рубља 36 К. Помагачи могу бити и неучитељи који уплате прилог од 100 К. Из свега се види да конвикт све боље напредује, али има чланова, па на жалост и учитеља, који не одговарају својој родитељској дужности како треба. У овогодишњем извештају означено је да је о. г. на дугу остало 454 К, а прошле године 60 К код појединих родитеља. Разумемо сваког оног, који каже да су скупа времена, те да се не може свакој обвези тачно одговорити, али како би се морало онда одговорити, да је дете у приватној кући. Ако је ово наша учитељска установа, не треба то да послужи за олакшавајућу околност, да се може мало остати и дужан. Та на данашњем скупом времену, ваљда нигде нема тако јефтина издржавања за ђака као што је у Конвикту, па то треба знати ценити и помагати унапређење завода тачним плаћањем. Но имамо још нешто да приметимо, Има већ више година како је у учитељским круговима престао живљи покрет на прикупљању новчаних добровољних приноса на ову установу. Није да учитељи нису вредни скупљачи прилога, они и данас купе почињући од шегрта, па за сваку даљу хуману установу, али слабо видимо да се заузимају за ову своју установу. Лепо је и треба сетити се сваке српске хумане установе, па по потреби и туђе, али тек више воље и заузимљивости треба да има у учитељству за ову своју најближу установу. Није доста само онда доћи на готово, кад којем затреба та установа за његово дете, па после заборавити на њу, него треба сваком даном приликом сећати се ње и колико се може прикупљати јој што више материјалних средстава. Дарежљивих Срба има, само их треба подсетити у згодној прилици.

Конгрес словенског учитељства у Прагу.

Свечани лист конгреса донеће историју свих организација словенског учитељства. Историју

својих организација послали су већ: Пољско педагошко удружење у Лавову, Заједница учитељица у Чешкој, Средишно удружење чешких учитеља у Шлеској, Бугарски учитељски Савез. Чекају се податци и од осталих словенских учитељских организација, а треба их послати на председника конгреске комисије Богдана Скалу, учитеља у Височанима у Прагу.

Међународни бирó учитељских удружења.

О Духови је одржан у Лондону трећи састанак ове установе која је основана на конгресу у Литиху 1905. г. На састанку су била заступљена учитељска удружења из Енглеске, Белгије, Холандије, Луксенбурга, Француске, Италије, Данске и Чешке. У друштво су ступила последње године ова удружења: Енглеско (са 63.000 чл.) чешко (са 8000), бугарско (са 4000), холандско (са 8000), француско (са 60.000), луксенбуршко (са 1500), још су о. г. закључила ова удружења да ступе у заједницу: белгиско, немачко, данско и норвешко. Управа бироа поднела је списак о мировинама учитељским у разним земљама, скупила је законе и уредбе о мировинама учитељским у разним земљама, скупила је законе и уредбе о школама и саставила мали летонис најважнијих школско-политичких догађаја у току године и о раду учит. удружења. После примљеног извештаја развила се дискусија о учитељским платама, а на крају су прихваћене ове резолуције: 1. Саставни делови учитељске плате (основна плата, доплатак, стан, споредна заслуга, заштита деци). 2. Доба за пензију да буде 50 година живота, 25 год. службе. 3. Да не буде прописа, по којем се не би смео женити болестан или стар учитељ, да жени осигура мировину. 4. Да се одбије основа, да удовац не добија пензију после своје жене учитељице. Више резолуција, које су изнели председник и неки чланови о међународној наставној основи за основне школе, остављено је за доцније расправљање. Белгијски и чешки заступници истацали су потребу помоћног језика, који би се употребио као конгрески језик. Други међународни конгрес за основну школу, одржаће се у Паризу 1910. год. На овом конгресу расправљаће се: О резултатима школске статистике. О потреби и недостатку школске обавезе. Сврхе и метода научног поучавања у народној школи. Образовање учитеља за свој позив.

Учитељско певачко друштво. Удружени моравски учитељи певали су ове године у Прагу,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Загребу, Љубљани, па отишли и до Париза Берлински учитељи невали су пред немачким царем, а концертирали су и у Паризу. Друштво ово има 265 чланова, а концерти његови су од најугледнијих берлинских концерата. За последње две године приредило је друштво 21 самосталан коцертат и суделовало на друга 34 концерта. Од тих концерата 9 је било у корист учитељских установа. У Немачкој има око 75 учитељских певачких друштава, која имају на 8000 певача. Берлинско учит. певачко друштво приређује концерте за најширу публику уз улазницу од 20 пот до 1 К. Па и ми смо имали своје конвиктско учитељско певачко друштво. Но оно како је пре неколико година приредило концерте по Далмацији, Црној Гори, Босни и Херцеговини, не појављује се више. Ми држимо да би млађи другови учитељски требали поново да оживе ту установу. Она нам само може бити од користи, а никако од штете.

Практичне обраде.

Година и годишња доба.

— Адам Пејић — Сарајев.

Друга лекција.

А. Преглед рада.

а) Наставна средства.

Телуриј, комад тврдог папира и маказе.

б) Наставно градиво.

а.) Земља обилази око сунца у дугуљастом кругу, који се зове еклиптика. (По нављање).

б.) Земља обиђе око сунца за $365\frac{1}{4}$ дана и то се зове сунчана година. Грађанска је година или проста (365 д.) или преступна (366 д.).

в.) Мјесеци по данима.

г.) Јулиански и грегоријански календар.

в.) Шта је дан и како се дели.

Б. Методички поступак.

И. степен. — Колико ти је година? — Колико теби — Н.? — А теби? — Колико година већ идеш у школу? Шта зовемо годином? — Време од Божића до Божића или од Нове године до Нове године. — Како делимо годину? — Колико је у години месеци, а колико дана? — Шта је ово? — Телуриј. — Шта смо досад приказивали овом справом? Кад је код нас дан, а када ноћ? — Услед чега постаје дан и

ноћ? — Услед окретања земље око осовине — Чини ли земља још које кретање осим око осовине. — Обилази око сунца. — Чиме смо приказали обилажење земље око сунца задњи пут? — Какав пут описује земља на путу око сунца? — шта је еклиптика? — Шта је равнина еклиптике? — За које време обиђе земља око сунца? — За годину дана.

Навештај. Данас ћемо учити о години.

II. степен. — (Спустити завесе и запалити већу на телурију.) Шта нам приказује свећа, а шта већа кугла на овој справи? — Крећи стројем, док већа кугла не обиђе око свеће! — Шта си сада приказао? — Којим смером обилази земља око сунца? — Крив пут. — Каквом нам цртом приказује земљин пут ова справа? — Кружницом. — Јест, овде се приказује кружницом, али није таки пут. Земља обилази око сунца, али не у потпуном кругу, него у дугуљастом кругу, као што смо видели задњи пут у оној посуди с водом. Ја ћу тај пут — дугуљастаи круг — нацртати на табли. . . . Овај дугуљастаи круг, у коме земља обилази око сунца зове се земаљска стаза или еклиптика. Реци тако — Н.! — Де још ти — Н.! Још — нека рече — Н.! — (Скинем с телурија округлу плочу, подељену на 12 једнаких делова, који приказују 12 месеци.) Шта је ово? — Округла плоча. — Каквом је цртом означена? — Кружницом. — Шта нам приказује та кружница? — Земаљску стазу око сунца. — Је ли земљин пут овако округао! — Чиме нам се дакле доказује еклиптика на телурију! —

(Држим на руци исту округлу плочу.) Што је ово? — Тело. — По чему је то тело? — Има ли свако тело своје међе или границе? — Како се зову међе тела? — Плохе? — Покажи плохе на тој плочи! — Какве су то плохе? — Равне. — Има ли ту још која плоха осим те горње и доње плохе? — Има; ево је са стране. — Каква је? — Крива. — Каквим је дакле плохама. — Да разгледамо ту горњу плоху. Каквог је облика? — Округла. — Шта видиш у средини? — Руницу. — Како се зове тачка у средини рунице? — Шта видиш око средишта? — Осмороуглату звездицу. — Шта нам показују шиљастаи крајеви те звездице? — Стране света? — Колико је страна света означено? — Осам: четири главне и четири споредне. — Тако је. Ова се плоча натакне на овај ступић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и пре него се причврсти, окрене се према странама света. Ево њу је наравнити, а онда причврстити! . . . .

Сад пазите, а ја ћу цртати земаљску стазу на папиру . . . . Шта нам приказује овај дугуљаст круг? — Узми ове маказе, Н., па одрежи сувишак папира! — Шта је остало? — Дугуљаст лик. — Јест, а шта нам приказује тај лик? — Равнину земаљске стазе? — Шта је равнина земаљске стазе? — Равнина, којом земља обилази око сунца, зове се равнина земаљске стазе. — Понови! — Шта нам је приказивало равнину земаљске стазе задњи пут? — Површина воде у оној дугуљастој посуди. — У чему се дакле разликује еклиптика од равнине еклиптике? — Је ли и на телурију приказата равнина еклиптике? — Чиме и како? — Округлом равнином.

Претрес. — Којим смером обилази земља око сунца? — Какав пут описује земља при обилажењу око сунца? Шта је еклиптика? — Чиме је приказата на телурију? — А чим је приказата равнина земаљске стазе? — Испореди еклиптику и равнину еклиптике! — Шта је означено на приказатој равнини земаљске стазе? —

б.) За које време обиђе земља око сунца? — За 365 дана. — Јест, али треба још придодати 5 h 48' 8". Напиши тај број на табли! Колико си бројева написао? — Један број. — Какав је то број? — Вишеименовани број. — Број, у коме има јединица развог имена, исте су врсте. — Реци имена тих јединица! — Дани, сати, минути, секунди. — Која је то врста? — Мера за време. — Који умије да претвори тај вишеименовани број у децимални број највишег именовања! — Ја, ја . . . . Како ћеш — Н.? — Претворићу секунде у минуте, па ћу додати минуте. — Шта ћеш онда? — Претворићу минуте у сате и додати сате. — А онда? — Претворићу сате у дане и додаћу 365 дана. — Тако је. Хајде да рачунамо! Колико има минути у 48"? — Онолико колико се налазе 60" и 48". — Ради! — (Рачуна се, док се не дође до резултата: 365 242 дана.) Чему је дакле једник онај вишеименовани број? — Једнак је децималном броју 365.242 дана. Тако је, и сада знате за које време обиђе земља око сунца. Колико је ту целих дана? — Колико још? — 0.242 дана. — Колико хиљадитих делова има једно цело? — Колико једна

половина? — А једна четвртина? — 250 хиљадитих. — А колико је ту хиљадитих? — 242 хиљадитих. — Колико фали до $\frac{1}{4}$ дана? — 8 хиљадитих. — Је ли то много? Тако је, 8 хиљадитих дана није много па ћемо, да нам је лакше рачунати узети $\frac{1}{4}$ дана у место 0.242 д., те ће мо рећи: земља обиђе око сунца за 365 $\frac{1}{4}$ дана. Понови — Н! — Још — Н! — Време од 365 $\frac{1}{4}$ дана зове мо сунчаном годином. Реци тако! — Реци и ти! — Још — Н! —

Рачунамо ли годину по 365 $\frac{1}{4}$ дана? Да по колико дана рачунамо у години? — По 365 или 366 дана. — Је ли право да рачунамо годину по 365 дана? — Зашто није право? — Зато, што изоставимо по $\frac{1}{4}$ дана. — А је ли право да рачунамо годину по 366 дана? — Зашто није то право? — Зато, што урачунамо по $\frac{3}{4}$ дана више. — Тако је, децо! Сада знате да није право ниједно ни друго, али ипак тако рачунамо. Ко зна зашто тако рачунамо? . . . Припазите мало! сад ћемо томе ући траг.

(Наставиће се.)

Извештај о стању школа у епархији темишварској.

за год 1905—1906.

(Свршетак.)

9. *Седнице месних школских одбора.* Свега је држано 617 седница, на којима су решаване ствари, које се односе на школе и школски живот. Исакази нису тачно назначили, колико је решења у којем месту донесено, те се тако не зна укупан број решења свију школских одбора.

10. *М. Учитељски зборови.* Зборови сви држали су свега само 55 седница. То је мало. У том погледу треба да се стање што пре поправи. Преко прописаног броја држао је седнице само меленачки збор 11 а остали ни један. Кумански, тиса-хиђошки, срп. крстурски нису држали ни једне једине седнице. Морају се позвати, да врше своју дужност.

11. *Срески учитељски зборови.* 1. Арадски збор. Држао је седницу у Араду 5/18. априла 1906. год. После уводних текућих послова узет је к знању извештај одборов о раду; увејено је, да се поднесе пријава сл. Е. Ш. Одбору против оних, који нису дошли на збор а нису се извинили и узет је к знању извештај о.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

стању благајнице, с тим, да се позову чланови који дугују чланарине, да дуг свој одмах исплате. Милан Јовановић, учитељ из Бале читао је расправу: „Буђење нашег народа на радњу и штедњу“ (Шта може од своје стране учинити школа а шта учитељ?) Платон Подградски приказао је начин предавања таблице множења. Петар Милетић, мађ. чанадски учитељ читао је расправу: „О свестраном стању народном и шта би могла школа, а шта учитељ за побољшање тога стања учинити.“ Милка Луѓулова учитељица батањска, после предавања о важности гимнастике и гимнастичких игара, приказала је практично гимнастичку игру: „Да плетемо ситно коло“... Стеван Вукадиновић учитељ батањски усмено је предавао о томе, како би се могло помоћи једном стању српског нар. учитељства. (Ову је тему требао расправити други члан збора, али је он то пропустио учинити.) Сва предавања збор је усвојио као врло добра, осим о стању народном, које је предавање предавач у другом правцу обрадио, него како је збор желео, те је додељено члану Светозару Ајвазу, да ову тему о идућем збору поново расправи. По том је изабрано часништво.

2. Вел. бечкерички срез. Овај збор није могао да одржи своју први пут заказану седницу крајем 1905 б. школ. године, јер неки предавачи нису били додељене им теме израдили, те се против истих морало поступити, јер чак нису нашли за вредно ни да се на време извине. Због тога се седница пружила чак у 1906 7. школ. год. одржана је 4. (17) септ. 1907. год. у Срп. Црњи. Но ипак је узимамо као да је одржана у 1905 б. шк. год., јер је тој години припадала. После текућих послова претресана је тема: „Саветовање о материјалном, моралном и здравственом стању народном и шта би учитељство могло учинити, да се то стање поправи.“ Предавач је био Душан Бошковић, учитељ из Бега Сен. Ђурђа, а по прочитању расправе вођени су исцрпни разговори о данашњим највећим слабостима народним и шта би требало чинити, да се ове отклоне. При тим разговорима примљена је подела истих разговора како је епарх. школ. референт предложио а усвојени су и сви предавачеви и његови и других чланова предлози: Читана је расправа Јелене Нешићеве бивше учитељице у Канаку, која је међувремено прешла у комуналну школу, „о непосредном методу у предавању мађар. језика.“ Даринка

Велисављевића учца. из Ср. Елемира расправила је тему: „Очигл. настава у II. разр.“ Драгомир Сиротановић. учит. срп. елемирски предавао је „О женском ручном раду и о домаћој индустрији.“ Узет је к знању извештај о благајници.

3. Вел. кикиндски срез. Држао седницу у Срп. Падеју дана 23. маја (5. јуна) 1906. год. После текућих ствари Јелка Никифоровића – Косовац учитељица меленачка читала је своју расправу: „Шта да чини учитељица, да би могла утецати на народ?“ а по том је Сава Николић, учитељ тиса-хиђошки читао сличну расправу: „Шта да чини учитељ, да би могао утецати на народ? — Михајло Радановић, учитељ меленачки држао је практично предавање о десетичним разломцима. Александар Дрндарски учитељ јозеновачки читао је расправу своју: „О стању српских народних школа у митрополији карловачкој о манама и недостацима и како би се исте могле отклонити.“ Мита Васић, учитељ врањевски предавао је о виноградарству.

4. Темишварски срез. Држао је своју седницу у Мехали 25. маја (7. јуна) 1906. год. После текућих ствари обављен је избор часника. Зорка Секулићева, учца срп. сентмартонска предавала је о очигл. настави у II. разреду. Душан Берић учитељ у Темишвару – граду, читао је расправу „о томе, да се изостави славенска буква и предавање молитава на славенском језику,“ Владимир Торђански учитељ мэхалски држао је практично предавање из рачуна у II. разреду и то сабирање и одузимање од 1 — 100. Живојин Арсин учит. у Немету, читао је расправу „о читању у I. разр.“ Затим су вођени разговори о стању народном и донесена су многа решења у ком правцу треба учитељи да раде на поправљању стања народног.

И на овим свима зборовима био је присутан леп број гостију, који су сви с највећим интересовањем пратили рад народног учитељства.

Сваког збора поздрављен је високопросвећени господин епископ др. Георгије Летић, који је отпоздрављао зборове дајући им свој архијерејски благослов.

На свима зборовима још је углављен дневни ред за идућу седницу и одређено је место где ће се иста држати.

12. *Колико је деце на крају год. испит пошло.* Полагало је I. разр. 1728 м. 1585 ж.; II. р. 1583 м. 1118, ж. III. р. 1055 м. 821 ж.; IV.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

р. 697 м. 522 ж.; V. разр. 260 м. 129 ж.; VI. разр. 38 м. 19 ж. свега 5143 м. 4237 ж. заједно 9.380.

13. *Колико је деце с успехом разред свршило.* Свршило је I. р. 3657, II. 2656, III. 1983, IV. 1323, V. 465, VI. 71. Прелаз деце из млађих разреда поправио се према прошлим годинама, али све је то још врло далеко од тога, да свако дете које не иде у више школе, сврши шест разреда осн. школе. А нама то треба да је мета.

Н, да би се видело, да је у погледу прелаза стање заиста на боље пошло, упоредићу бројење из 1903/4. школ. год. са овима из 1905/6. шк. год.

У 1903/4. шк. год. . . . у 1905/6. шк. год. с успехом сврш

I. разр.	3577.	3457	(Само је овај број у I. раз.
II. разр.	2414.	2656	мањи и то јамачно због мно-
III. разр.	1840.	1983	гих болести те шк. године
IV. разр.	1241.	1323	од којих највише страдају
V. разр.	345.	465	баш ова деца из I. разреда).
VI. разр.	29.	71	

Према ук. нном броју из 1903/4 год. у износу 9110, сад 10.017.

14.) *Здравствено стање.* Боловало је свега 1035-оро деце од разних болести. Од трахоме 171 дете. Умрло 66-оро.

15.) *Промене у учитељству у сталном својству.* У срп. Чанаду изабран Константин Маринковић; у Дињашу Павле Поповић; у Ђали Милан Тодоров; у Карлову Лазар Лера.

16.) *О осталим подацима.* Још би се могли навести и други подаци, али се тако непоуздано испуњени.

17.) *Нове школе.* Нова трећа школа довршена је у Срп. Сен. Мартову; у Вађфали, друга; у Сараволи друга и тако сад има у епархији свега 202 школе. Већ су делом закључиле, делом пак у припреми је да отворе нове школе још ове општине; Башахид пету; Иванда и Бочар другу; Варјаш четврту; Врањево девету и десету; Куман седму и осму; Срп. Арадац и Срп. Сентпетар трећу; Тиса-Хђош, Срп. Итебеј и Срп. Елемир, пету. Треба још да отворе: Башахид шесту; Беодра, Бока, Деска, Тур. Бечеј, Дињаш, Оросламош, Сириг и Тараш трећу; Бала четврту; Краљевац, Немет, Сока, Чока, другу; Црња четврту.

Налози су у овом погледу већ издати и надати се скорашњем повољном резултату.

18.) *Нове школске зграде.* У току 1905/6 школ. године зидале су нове зграде ове општине:

Торња школску дворницу у вредности око 2000 Кр.; Мали Бечкерек исто то у истој вредности; Бока два учит. стана и две школ. дворнице у вредности око 12000 К.; Бочар две дворнице и један учит. стан у вредности 80 0 Кр.; Врањево учит. стан и нову дворницу у вредности око 11.000 Кр. и Гад исто у вредности 6000 круна.

Овај ћу извештај завршити с тим, да је стање народну у просветном економском и моралном погледу онако, како сам га изнео у извештају за 1904/5. школ. годину, на то сад нећу да понављам. Према том стању а и према стању у школама и предлози, које сам у том извештају поднео, остају и за ову школ. годину од важности.

Те предлоге слободан сам још допунити према предлозима среских учитељских зборовна а делом и према своме искуству с овим тачкама.

1.) Да се уз строг надзор да се школе што уредније полазе и књиге школске на време купе, нарочито настоји да се поправи прелаз деце из млађих разреда у старије и да што више деце сврши 5. и 6. разред.

2.) Да се оснивају салашке школе, где год има бар 30 деце на салашевима, и то макар покретне школе, где ће настава трајати наизменично, у извесно доба дана или и у извесне дане у по двама на макар и у по више дворница, — а ако су деца јако растркана — те да се умањи перцент деце, која не похађају школе.

3.) Да се путем м. школских одбора позову м. учит. зборови у Куману, Ђали, Срп. Итебеју Тиса-Хђошу и Срп. Крестуру, да држе прописне месечне седнице у смислу вис. наредбе високосл. Школ. Савета број 30. ех 1879.

4.) Да се поштри наредба, да се из здравствених обзира патоси школски рибају најмање сваког месеца.

Молећи сл. Епарх. школски одбор, да овај мој извештај изволи к знању узети, бележим се с одличним поштовањем у Темишвару 4. (17.) фебруара 1907. славном Одбору одани Љубомир Лотић, с. р. привр. зам. епарх. школског референта.

РЕШЕЊЕ:

Извештај овај у целини се узима к знању и по одредби 134. §.-а Школ. Уредбе од 1872. год. али. 5. један примерак извештаја подноси се високосл. Школкем Савету а 1 примерак славној Епархијској Скупштини.

Усвајају се сви прелози, који се на крају извештаја подносе, и према истима доносе се ова решења

Позивају се сви подручни м. школски одбори, да уз строг надзор да се школе уредније полазе и књиге школске на време купе, нарочито настоје, да се поправи прелаз деце из млађих разреда у старије и да што више деце сврши 5. и 6. разред. Даље поопштрава се наредба да се из здравствених обзира патоси школски бирају најмање сваког месеца.

Позивају се црквене општине да оснивају салашке школе где год има бар 30 деце на салашима, и то макар покретне школе, где ће настава трајати неизменично у извесно доба дана или и у извесне дане у по двама па макар и у по више дворница, — ако су деца јако растркана, — те да се умањи перцент деце, која у опште не похађају школе.

Позивају се путем м. школских одбора м. срп. учитељски зборови у Куману, Ђали, Срп. Итебеју, Тиса-Хиђошу и Срп. Крестуру, да држе прописане месечне седнице у смислу вис. наредбе високосл. Школ. Савета број 30. ех 1879.

Из седнице енарх. школског одбора држане у Темишвару 8. (21.) фебруара 1907.

Извештај о школама.

Извештај о српској учитељској и учитељичној школи у Сомбору, за шк. год. 1907-8. Издаје управа учит. школа. У овоме извештају заступљени су одељци: Школ. Летопис. Стање завода. Статистички податци. Испити за учит. оспособљење. Школ. објава и додатак о прилозима за Алумнеум. У Летопису је назначено да је завод добио ове године три нова професора: Васа Стајића, Ник. Легетића и катихету М. Протића. У Стању завода, осим именика професора и учитеља вежбаонице и заводске књижице, која се ове године поново сређивала, изнесени су податци о раду ђачких дружина „Преоднице“ и „Натошевића.“ Женска дружина „Преодница“ била је много вреднија и више се бавила исправљањем стручних педагошких предмета. Држимо да од истрајности и одушевљења оних који руководе ове дружине, много зависи да се у ђацима пробуди што јаче интересовање за стручну педагошку књижевност и да би они својим радом могли много допринети, да новији

нараштаји учитељски више читају и прате педагошку књижевност, те се тако боље усавршавају и даље образују, него што је то до сад било. По статистичким податцима било је у овим школама на крају године свега 72 мушких и 82 женске. Све женске имале су потребну предспрему, а од мушких је било 2 са 5. раз. гимназије и 2 са 7 или 8. разр. гимназије, но било их је и 9 са 3 р. средњешколе и пријемним испитом. Ово се дакле још повлачи у учитељској школи. И каква је онда ту сразмера у образовању код овог са пријемним испитом и код оног из 7 или 8. разр. гимназије. О успеху ученика нема у овом извештају сумарних података. Од учит. кандидата положило је с врло добрим успехом 5, с добрим 8, с довољим 7 с другом класом 8. Женске су биле нешто бољи ђаци: 6 врло добрих, 10 добрих, 7 довољних и 2 с другом класом. Свега има 11 врло добрих, 18 добрих, 14 довољних, 10 слабих. У објави школској, вели се додуше да се примају они ђаци, који су свршили са успехом четири разр. које средње школе, али ето видимо да се се примају и без тога. То би требало укинути сасвим.

Извештај о српској виш. дев. школи у Нов. Саду за 1907-8. год. Саставио М. Ђорђевић управитељ. Учитељска штампарија „Натошевић.“ Овај је извештај прегледно и добро сређен. На уводу је кратка расправа о пракси и теорији у којој се заступа да ово двоје треба да се допуњују, а излазна тачка да је спрема за практичан живот, дакле ипак да се пракси да предност. У овом правцу покушало се у овој школи и стварно радити на томе, о чему нам даје података преглед: О унапређењу наставе. Овакав начин рада, може довести до стварна успеха, а таким успехом ће се пробудити боља заинтересованост за школу и у ширим друштвеним круговима. А кад то буде, онда ће школа бити један корак ближе својој мети, да је свет схвати као потребу, а не као нужно зло или луксуз. На крају године испитано је у овом заводу свега 101 ученица, од тих прелази 82 у старији разред, 16 поправља оцене, 4 понављају разред. Највише ученица има интелегентнијих редова друштвених (53) а најмање ратарских и послужитељских (по 4). По успеху било је одличних 4, врло добрих 18, добрих 37, довољних 15, недовољних 16, слабе 3. Држимо, да би наше школске власти требало да узму у претрес степену оцењивања те да у томе уведу стварнији поступак.

То довољан, недовољан и слаб не одговара стварној задаћи наставе и обазовања. А тако и у погледу владања оно: примерно, похвално и уредно. Које уредан, тај је ваљда и за похвалу, а које похвалан, тај ваљда може служити и за пример. Какве дакле ту постоје границе са моралног гледишта? Тај стари „џоф“ могао би мало доћи на решето. Али ваљда се и у томе бојимо кога, стварати реформе?

Извештај о срп. виш. дев. школи у Сомбору за 1907-8. г. Саставио: Јов. Благојевић управитељ. Први чланак је о испитима. У њему се заступа мишљење против испита. На крају године било је 52 ученице, а од тих је свршило школу 7 с одликом, 17 с врло добрим успехом, 16 с добрим, 7 с довољним и 5 с недовољним. 33 ученице су из Сомбора, 22 из других места у Угарској и 1 из Босне.

Извештај о срп. виш. дев. шк. у Панчеву за 1907-8. год. Саставио Милан Мандровић, управитељ. Први чланак је о нези коже с обзиром на неговање детета. Завод је добио о. г. нову добротворку Марију В. Радосављевић, која је приложила 10.000 К. Од уписаних ученица остало је до краја године 110 а испитано је 104. По успеху било их је свега: 17 одличних, 29 врло добрих, 37 добрих, 14 довољних, 3 недовољне и 3 слабе. Све ученице биле су Српкиње пр. в. вере. Овај извештај доноси бројни преглед успеха ученица и по појединим предметима. Фонд ове школе износи 220. 318 К 47 потура.

Извештај о срп. женској учит. школи у Карловцу, за 1907-8 г. Саставио Милан Мањоловић управитељ. На почетку извештаја је лепа путописна црта проф. С. Јелаче, „Пут у Биоград и Дунавом до Радујевца,“ који су извели професори са ученицама IV. разреда о. г. Крајем године било је у сва четири разреда 42 ученице. Од тих је по успеху имало први ред с одликом 4, први ред 25, други ред 1, трећи ред 1. Међу ученицама, које су свршиле ову школу 1906-7. год. ступиле су две у чиновничку службу код „Привредника“, а једна у трговину у Загребу. Бачка дружина „Будућност“ која постоји уз ову школу, радила је у својим састанцима на свом даљем образовању читањем, декламовањем, певањем и расправљањем појединих тема већином из књижевности по разним гранама, али слабо из стручне педагошке. У вежбаоници је свака ученица IV. р. радила 13 пута.

Највише је таквих предавања било из науке вере (25), па из рачуна (24), из логичног читања (22). По разредима највише ја било предавања у заједничком III и IV. (48 предавања) у II. (37 пред.) у IV. (35), у I и II (34), у I. (32).

Разредница ученика и ученица суботичке варошке срп. осн. школе и срп. школе на Келебији за 1907-8. г. Саставио Богдан Свирчевић, шк. управитељ. На првом месту има чланак: „Пример је најважније васпитно средство.“ У њему се писац бави са оним погрешним захтевом данашњег друштва, да му школа од детета створи све, а оно само ништа не помаже школу у том раду, него још одмаже школи својим несређеним приликама. Тражи се с правом да друштво само пође бољим путем, дакле да старији сами буду какви треба, па ће им и деца моћи бити боље васпитана. Школа ова има четири разреда за мушку децу и четири за женску, са четири учитељске снаге, а школа на Келебији четири мешовита разреда са 1 учит. снагом. У варошкој школи било је 64 мушке деце и 65 женске, у салашкој школи било је свега 35 деце.

БЕЛЕШКЕ.

Читуља. Даринка Павковић рођ. Каракашевић учитељица у Фелдварцу, изгубила је несретним случајем свој још млад живот. При чешљању пролио се на њу шпиритус и упалио, те је од опекотина у тешким мукама изданула. Муж њен др. М. Павковић при спасавању тешко је озледио обе руке, али се она није већ могла спасти, јер јој је пламен одмах косу захватио и тиме се збунила. Тешко озлеђену однели су је у Будимпешту у болницу, али је тамо издахнула после неколико сати. Из Будимпеште пренета је по својој жељи у Широш и сахрањена је у тамошњем гробљу до свог брата. Покојна Даринка била је добра учитељица и одлична певачица, па је пре неку годину, као члан учитељског конвиктског певачког друштва, вредно суделовала у корист те учитељске установе. Лака јој земља и трајан спомен!

— † **Авакум Травањ** умировљени учитељ Турјиски, умро је 9. о. м. по н. к. овде у Новом Саду у 65. години живота. Старији нараштај учитељски све више нестаје. И пок. Травањ био је из тог старијег кола. Вредан и тачан учитељ, чувен певач, брижан отац који је однеговао пет

сина. Два старија сина Коста и Јован су учитељи и свршене конзерватористе, а млађи синови су му још на науци. Покојник је био врна слика наших старијих школских радника, који су и као учитељи и чланови друштва оставили у својој околини трајан спомен. Нека му је лака земља и покој души!

„Српски учитељски Конвент у Новом Саду“ примио је у јуну т. г. ове прилоге и чланарине: Од Живе Радака из Баранде 40 К чланарине. — Од Станка Жупанског из Арада 25 К чланарине. — Од Фабричке црквене општине у Темишвару 4 К 06 пот. од црквеног таса. — Од Ђорђа Ст. Петровића из Земуна 10 К чланарине. — Од Лазара Крестића, учитеља у Липови '6 К 20 пот., што је скупио у сватови Јована Гуцуње, учитеља шумберачког. — Од Јована А. Јовановића из Земуна 10 К чланарине. — Од Љубомира Јовановића из Тараша 100 К чланарине. — Од Драгутина Ненадовића из Новог Сада 20 К чланарине. — Преко Танасија Костића, надзорника Конвикта приложише свечарске прилоге: Ирина Тешићева учитељица из Ст. Шова 1 К — Лазар Вукотић, учитељ из Ст. Футога 1 К — Марко Павловић, парох у Бајци, скупио међу својим друговима 5 К прилога. — На свима овим прилозима захваљује Управа.

За учитеља на вежбаоници уз сомборску учитељску школу, изабран је Јован Искруљев досадашњи учитељ у Врањеви.

Учитељски углед. Председник француске републике разаслао је распис свима префектима, у држави, у којем им налаже да штите углед учитељски од оних, који хоће да га извргну подсмеху или народ наводе на непријатељски положај према учитељству. Заштита коју је држава дужна дати сваком грађанину, још у већој мери приличи учитељима као васпитачима омладине. Влада ће позвати на одговор оне префекте, који нерадиношћу својом у том правцу буду сукривци таквих појава.

Школе у Данској. Учитељи у Данској могу слободно бирати метод по којем ће радити у школи. Школа у Данској главну вредност даје индивидуалном развоју сваког ђака. То је могуће у Копенхагну, где уз мален број ђака може учитељ темељно познати сваког ђака. Највећи је број ђака у разреду 36, у самој ствари има их много мање, обично 30, а има разреда и са 18

Ђака Карактеристичан је и онашај деце и школ. надзорника према учитељима. Дође ли надзорник у школу, деца се осећају као да им је дошао добар, стари пријатељ, који и њима и учитељу доноси све што је добро. Школе у Копенхагну обично имају купатила и сваки ђак је обавезан да се двапут недељно окупа у топлој води. Школске зграде су дивне, видне с централним грејањем. Новије зграде подижу се у средини парка. Женска деца, последњих школских година уче се осим ручног рада и кувању, а за овај посао налазе се уз школе школске кујне.

Анафабетски течајови у Италији нису имали успеха. Већина ђака изостала је с њих већ после првог учења.

Кратке селешне. У женским школама за рад у Базелу, било је прошле године у летње доба 1208 ученица, а у зиму 1368; вечерних течајева било је 453 у лето, а 994 у зиму. — У Француској се поново тражи, да се правопис упрости. — Школске власти у Берлину укинуле су општу оцену у годишњим сведоцима. — О читању новина пише педагог Гурлит: „Ако имамо деце, држимо такве листове, који пишу уљудно и стварно. Више свега треба се оставити моралних придика и непрестаног поповања.“

Одговори уредништва.

Господину **Вл. Торђанском**, учитељу
у **Мехали**.

Наше обе примедбе на Ваше предлоге износе свега 18 ситних редова и ми смо тога уверења, да их је учитељство схватило како треба. Још смо и тог уверења, да у учитељству има људи, који о тим питањима исто тако мисле као и ми, и да ће они и после Ваша читава два ступца ипак остати при своје мишљењу.

Да Ваши предлози немају јаке подлоге сами у себи, доказ је и то што их браните неоправданим сумњичењем овог уредништва у погледу коректуре слога (међутим се Вашем слогу поткрала још замашнија погрешка), у погледу Вашег потписа, припадности партијске и сличним slabим помоћним средствима, којима желите да оснажите вредност Ваших предлога, а читаоцима који редовно не прате наше школске и учитељске ствари, прикажете „Школ. Гласник“ као лист који злонамерно пише. Ми сумњамо да сте што постигли.

Нити сте уверили оне, којима су такве ствари познате, да су Ваши предлози стварни, нити сте кога уверили, да је „Шк. Гласник“ такав лист како сте Ви желели да га прикажете.

Та Ваша жеља већ с тога не може имати успеха, што сте обе примедбе „Шк. Гласника“ тачно изнели, те ће сваки разуман читалац имати свој исправан суд и о Вама и о нама. И ми ћемо тиме бити задовољни, а Ви ако не будете, подсетите још једном свет, којој странци припадате, можда ће Вам ипак то штогод помоћи.

Уредништво „Школског Гласника“.

Г. Д. Еремићу, учит. у Мошорину. Ви сте измирили претплату за прву половину о. г.

Г. Г. Ж. Б. и Ј. И. Радови О могућности васпитања и Модерно Цртање ући ће у „Шк. Гласник“ септембра о. г.

Г. — Ђ. у В. Ваш рад није подесан за „Шк. Гл.“ Молимо што подесије.

Нове књиге.

О буквару, написао Ђ. Михајловић, учитељ. Учит. Књижица Свеска I. Издаје Учит. збор Новосадеког Школ. Среза. Н. Сад. Учитељска штампарија „Натошевић.“ Цена 40 потура.

Боона и Херцеговина српске су земље по крви и по језику, од Влатка Витојевића. Цена 50 пот. Мостар. Штамп. „Народа.“

Један предлог срп. нар. црквеном Сабору, од наставничког збора учит. школе у Карловцу. „Поводом саборског решења од 1907. да се ова школа постепено укине,“ ова књижица заступа мишљење, да се једино може оправдати отварање нових школа, а никакво затварање, јер ни један народ нема сувише школа, а особито наш српски, — и сасвим је тако!

Стечај.

За школску годину 1908./9. упражњено је место једног учитеља на нашој српској основној школи, са годишњом платом од 1200 К.

Стан и огрев у нарави.

Дужност је учитеља:

1.) Обучавање младежи у сва четири разреда по одређеном наставном плану; водити ћаке у цркву и сваком богослужењу са школском младежи присуствовати, и за певницом појати, те пероводство општинско водити.

2.) Ако буде музикалан, добиће од овдашњег срп. певач. друштва „Југовића“ за хоровођство награду годишње 240 К.

Од молитеља се тражи слиједиће:

а.) да је Србин православне вере.

б.) да приложи матурају сведоцбу о свршеној учитељској школи, а који већ служе, ти требају приложити овлашћење Вел. Управ. и Просвјетног Савета за вршење учитељског звања у Босни и Херцеговини.

в.) Сведоцбу о припадности Босне и Херцеговине или о држављанству Аустро-Угарске монархије.

г.) Ако молитељ ступи први пут у службу, дужан је приложити сведоцбу о моралном и грађанском владању, издану од надлежног поглаварства дотичне градске односно сеоске општине.

Задњи рок натјечају јест 20. јула о. г. по ст. кал.

У Бихаћу, 25. маја 1908

Ђорђе Калаба
Председник.

3-3

Књижевни оглас.

„Нацрт опће Психологије за учитеље.“

Госп. др. Паја Радосављевић написао је дело под горњим натписом, а изнеће око 13 штампаних табака обичне осмине.

Српска педагошка књижевност је још доста сиромашна. Сад нам се даје прилика да од нашег Србина стручњака, који је у туђини међу многобројним спременим стручњацима, стекао признања и одликовања својој спреми и неуморном раду, добијемо дело сувремене научне вредности. Код других народа био би једва дочекан рад таког стручњака, па тако треба и ми многобројним одзивом на његова дела, да покажемо да у мемо ценити рад својих синова

Дело ће издати штампарија и књижара „Натошевић“, па да би се приближно могло знати у колико примерака да се штампа, позивамо овим браћу учитеље и сестре учитељице из свију српских крајева, да јаве картом дописницом уредништву „Школ. Гласника“ који желе да им се то дело пошаље кад изађе из штампе Пријаве те примамо до Петрова дне о. г.

Ради равнања напомињемо да ће делу бити цена 3-5 К.

Уредништво „Школ. Гласника“*)

*) Молимо уредништва српских и хрватских учитељских листова, да јаве својим читаоцима о овој књижевној новини ма и краћом белешком

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А